

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin VII çağırış Azərbaycan Milli Məclisinin ilk iclasındakı nitqi siyasi çarələrə, qlobal və regional strateji hədəflərinə, yaxın və uzunmüddətli çağırışlarına görə müasir tariximizi səciyyələndirən çıxış olmaqla dərin təhlil olunması zərurətini yaradır.

Siyasi varisiyin parlaq nümunəsi

Hələ sovetlər dönməndə dahi siyasətçi Heydər Əliyev SSRİ Ali Sovetinin (8, 9, 10 və 11-ci çağırışlar) deputatı, 9-cu çağırış SSRİ Ali Sovetinin sədr müavini (1974-1979), RSFSR Ali Sovetinin deputatı (XI çağırış, 1985), Azərbaycan SSR Ali Sovetinin (7, 8, 9, 10 və 12-ci çağırışlar) deputatı və Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin üzvü (8, 9 və 10-cu çağırışlar) olmuşdur. Müstəqillik dönməndə isə Heydər Əliyev Azərbaycan parlamentinin deputatı olmuş, Naxçıvan Ali Məclisinin Sədri və Azərbaycan Parlamentinin Sədri vəzifələrini daşımışdır.

Ulu Öndərin siyasi varisi Prezident İlham Əliyev 1995-ci və 2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə üzv seçilmişdir. 2001-2003-cü illərdə Avropa Şurası Parlament Assambleyasında (AŞPA) Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin nümayəndə heyətinin rəhbəri olmuşdur. 2003-cü ilin yanvar ayında isə Avropa Şurası Parlament Assambleyası sədrinin müavini, AŞPA-nın Büro üzvü seçilmişdir.

Göründüyü kimi, hər iki siyasi liderin siyasi fəaliyyətinin mühüm mərhələlərindən biri parlamentlə bağlıdır. Hər iki liderin ölkəmiz üçün ən vacib tələbləri məsələlərə bağlı mühüm çağırışları və çıxışları mövzularında təməli təsadüfi deyil.

Qarşıda duran vəzifələr

Prezident İlham Əliyevin VII çağırış Azərbaycan Milli Məclisinin ilk iclasındakı nitqi onun parlament kürsüsündən etdiyi çıxışların vacib bir hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Təsəvvür etdiyiniz kimi, Prezident İlham Əliyev ölkə vətəndaşları üçün vacib olan ən mühüm çıxışlarını mövzularında yüksək kürsüsündən etmişdir. Yaxın keçmişimizin siyasi hadisələrini 4, 5, 6-cı çağırışlar Milli Məclisin ilk iclaslarında çıxışları ilə Prezident İlham Əliyevin nitqlərini əsas leitmotivləri qarşıda duran vəzifələr, siyasi təzislərinin məcmusunu isə mövzuların siyasi məsuliyyəti təşkil edir.

Biz bu inkişaf tendensiyasının səciyyəvi xüsusiyyətlərini və xarakterik cizgilərini daha dərinləndirərkən Prezidentin ayrı-ayrı dövrlərdə parlamentdəki çıxışlarına diqqət edək. Öncə Prezident İlham Əliyevin 2010-cu ildə parlamentdə etdiyi çıxışları siyasi çarələrə nəzər salaq. Azərbaycan torpaqlarının işğalından 20 ilə yaxın vaxt keçdiyi bir dövrdə Prezident ölkənin birmənzərəli məsələsi olan işğal faktının aradan qaldırılması üçün xarici siyasəti prioritet olaraq götürür. Prezident deyir: "Biz apardığımız xarici siyasətə sadıq olacağıq. Xarici siyasətimiz artıq dünya birliyində uğurlu siyasət kimi tanınır. Bizimlə ikitərəfli münasibətlərdə və dostluq münasibətlərində olan ölkələrin sayı artır. Bir sözlə, dostlarımızın sayı artır. Diplomatiyamız çox çevikdir, çox fəaldir və qarşılıqlı maraqlar üzərində, ölkələrin bir-birinə hörmət, bir-birinin işlərində qatnışma prinsipləri əsasında qurulubdur. İkitərəfli əlaqələr genişlənilir. Xarici ölkələrlə səfirliklərimizin sayı bir neçə dəfə artmışdır. Bu, bizə imkan verir ki, həm ölkəmizi dünyada daha da dolğun şəkildə tanıtdıraq, həm də ki, öz maraqlarımıza nail olaq, onları təmin edək".

Eyni zamanda Prezident İlham Əliyev xarici siyasətdə qonşularla münasibətləri prioritet məsələ kimi qeyd edir və bu siyasətin davamlı olacağını vurğulayır. Dövlət başçısı Azərbaycan üçün siyasi və iqtisadi prioritetləri müəyyənləşdirərkən xarici siyasət, regional əməkdaşlıq, qeyri-neft sektorunun inkişafı, ordu quruculuğunu ön çəkər.

Prezidentin parlamentin fəaliyyətinə də qiymət verir. "Beşinci çağırış Milli Məclis, onun deputatları, rəhbərliyi ölkəmizin uğurlu inkişafı istiqamətində böyük rol oynamışlar, par-

lament tərəfindən qəbul edilmiş qanunlar bizim uğurlu inkişafımızın hüquqi bazasını gücləndirmişdir", - deyərək həmin çıxışında cənab İlham Əliyev bildirmişdir.

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması hər zaman prioritetdir

Bir məsələni xüsusilə qeyd etməliyik ki, Prezident İlham Əliyevin bütün çıxışlarında ön planda milli-mənəvi dəyərlərin qorunması quruluşu xətt olaraq qalmaqdadır. 2020-ci il parlamentin açılış iclasındakı nitqində İlham Əliyev söyləyir: "Hesab edirik ki, bizim milli dəyərlərimizlə, milli ənənəvi dəyərlərimizin qorunması ilə bağlı qanunvericilik bazası daha da geniş olmalıdır".

Cənab Prezident 2024-cü il parlamentin açılış iclasındakı nitqində isə milli-mənəvi dəyərlərlə bağlı məsələyə daha geniş aspektdə toxunur. O deyir: "Digər vacib vəzifələrdə ideoloji təhlükəsizliklə bağlıdır və burada da biz daim diqqətli olmalıyıq. Çünki bizə qarşı ideoloji təxribatlar davam edir. Düzüdür, onların bu günə qədər heç bir nəticəsi olmayıb, çünki bunların qarşısında xalqımızın güclü iradəsi və milli ruhumuz dayanır. İstənilən ideoloji təxribatın burada kök salması qeyri-mümkündür. Ancaq bununla bərabər, bu, bizi sakitləşdirməməlidir. Ona görə biz buna daim hazır olmalıyıq və bizə qarşı aparılan çirkin oyunları işfə etməliyik, necə ki, edirik, həm

Prezidentin strateji hədəfləri

konarda qalmamaq şərtilə milli mədəniyyətin özünəməxsusluğunu qoruyur və eyni zamanda dünyanın mədəni nailiyyətlərindən milli mədəniyyətin tələbatlarında istifadə üçün imkanlar yaradır.

Göründüyü kimi, cənab Prezident qloballaşma meyillərindən konarda qalmamaq şərtilə milli mədəniyyətin özünəməxsusluğunun qorunmasının vacibliyini vurğulayır.

Mənəvi dəyərlərə qarşı çıxışlar Prezidentin nitqlərində sistemli şəkildə yer almışdır. Dövlət başçısı BDU-nun 100 illik yubileyində bununla bağlı deyir: "Biz ənənəvi dəyərlər üzərində dövlət qururuq, bədəlimiz üzərində dövlət qururuq, bizi yüksək qoruyalıyıq, gənclər də mənəvi əhəmiyyətli dəyərlərə bağlıyıq, daim böyük-küçlü məsələsinə fikir versinlər. İndi bəzi ölkələrdə buna fikir verilmir. Qadınlarla kişilərlə arasında artıq fərq qoyulmur. Amma biz ənənəvi cəmiyyətdə yaşayırıq və yaşamalırıq. Qadınlarla hörmət etməliyik, biz onları qoruyalıyıq, onları müdafiə etməliyik. Onlar bizi yox, biz onları. Gender bərabərliyi var, biz də bunu qəbul edirik. Amma biz ənənəvi düşüncədən konarda yaşaya bilmərik və gənc nəsil də bunu bilsin. Yaşlılara hörmət olunmalıdır, yaşına görə. İndi bəziləri istəyirlər ki, bizim lüğətimizdə "ağsaqqal", "ağbırmaq" sözləri çıxsın, necə ki, bəzi ölkələrdə. Onlara baxanda adam dəhşətə gəlir. Sonra da bizə deyirlər ki, gəlin bizə inteqrasiya edin. Mən bir dəfə demişəm, hələ Avropada o iqtisadi böhran baş alıb gedəndə dedim ki, biz haraya inteqrasiya etməliyik, böhrana? Haraya inteqrasiya etməliyik, "Stop islam!" deyənlərə? Haraya inteqrasiya etməliyik, qadınla kişi arasında fərq görməyənə? Mən artıq daha da rına getmək istəmirəm. Biz qətiyyətlə oraya inteqrasiya etməyəcəyik".

Göründüyü kimi, Prezident İlham Əliyev mənəvi aşınması cəmiyyət üçün ən böyük problem hesab edir. Dövlət başçısı hesab edir ki, bütün hallarda milli özünəməxsusluğunu

qorunması bizim üçün birmənzərəli məsələ olmalıdır.

Lakin Prezident pessimist deyil. O, gənc nəslə inanır, onlara dəyər verir. 2020-ci il parlamentarilər öndə çıxış edən Prezident öz fikirlərini belə ifadə edir: "O ki qaldı gənc nəslə, yəni də deyirəm, bizim gənc nəslimiz vətənpərvərdir, Vətənə bağlıdır, milli köklərə bağlıdır, elə də olmalıdır. Bizim gənclər, mən bunu dəfələrlə demişəm, bir daha demək istəmirəm ki, milli ruhda tərbiyə almalıdırlar. Eyni zamanda gənclərin mənəvi və fiziki hazırlığı üçün əlavə tədbirlər həyata keçirilməlidir. Hesab edirəm ki, Milli Məclis və onun müvafiq komitələri bu işlə məşğul olub konkret təkliflər irəli sürəcəklər".

İlham ƏLİYEV: "Milli Məclis mənəvi cəhətdən qüsuruz olmalıdır"

Prezident İlham Əliyev 2020-ci ildə VI çağırış Milli Məclis qarşısındakı çıxışı zamanı cəmiyyətin bir parçası olan parlament üzvlərinə də mənəvi aşınmadan uzaq olmağı tövsiyə edir: "Əlbəttə, deputatların təvsiyəsi olur ki, onlar seçildikləri dairələrdə fəal olsunlar, seçiciləri daim təmasda olsunlar. İndi sirs deyil, əvvəlki dövrlərdə bəzi deputatlar seçicilərdən bir qədər, yaxud da ki, tamamilə uzaqlaşmışdılar. Heç öz dairələrinə baş çəkmirdilər, problemlərə maraqlanmırdılar. Öz şəxsi problemlərini ortaya qoyurdular. Buna da son qoyulmalıdır. Əvvəllər belə hallar kifayət qədər çox olubdur. Öz qohumlarını vəzifələrə yerləşdirmək, hansısa torpaq sahələri əldə etmək, hansısa biznesə dəstək göstərmək və sair və ilaxır. Mən dərinə getmək istəmirəm. Ona görə yeni tərkibdə formalaşan Milli Məclis mənəvi cəhətdən qüsuruz olmalıdır".

Cənab Prezident VII çağırış Milli Məclis qarşısındakı çıxışında xüsusilə əlaqə qeyd edir ki, "...bu gün öz işinə başlayır. Bu münasibətlə bütün deputatları ürəkəndən təbrik etmək istəyirəm, Milli Məclisə uğurlar arzulayıram.

Əminəm ki, Milli Məclis və onun deputatları öz işi ilə ölkəmizin hərətfəli inkişafına öz töhfəsini bundan sonra da verəcək və Azərbaycanın dayanıqlı inkişafı üçün əhəmiyyətli rol oynayacaq".

Bu təbrik VII çağırış Milli Məclis üzvlərində böyük məsuliyyət yaradır.

Azərbaycanın yeni siyasi konfiqurasiyası formalaşır

İlham Əliyevin 2020-ci il parlamentarilər qarşısındakı çıxışının əsas istiqamətlərindən biri də ölkə daxilində siyasi plüralizmin təmin olunması, siyasi qüvvələrin milli maraqlarına sərbəstliklə yanaşmasıdır. Prezident deyir: "Bir sözlə, seçkilər bir daha bizim siyasi xəttimizin xalq tərəfindən yüksək qiymətə layiq olduğunu göstərdi. Hesab edirəm ki, seçkilərdən sonra proseslər müsbət istiqamətdə inkişaf edəcək. VI çağırış Milli Məclis çoxpartiyalı məclisdir. Bu, çox müsbət əlamətdir. Hesab edirəm ki, siyasi sistemimiz inkişafı təmin edəcək. Bütün siyasi qüvvələr seçkilərdə iştirak etməli".

Deyə bilərəm ki, həm VI çağırış Milli Məclis bu sahədə, əlbəttə, öz sözünü deyəcək, eyni zamanda Prezident Administrasiyasının nümayəndələri son vaxtlar demək olar ki, bütün siyasi qüvvələrin rəhbərləri ilə görüşlər keçirir. Mənə bu görüşlər haqqında müntəzəm olaraq məruzə edilir. Bütövlükdə ilk rəy müsbətdir. Hesab edirəm ki, indiki gənlişməyə əsaslanan siyasi islahatlar müntəzəm olaraq davam etdirilməlidir. Siyasi islahatlar partiyalararası geniş dialoq aparılmadan həyata keçirilə bilməz. Bir partiya - hakim partiya təbəqəsinə siyasi dialoq apara bilməz. Çünki dialoq üçün tərəf-müqəbilər lazımdır və ilk təəssürü müsbətdir. Bu təəssüb heç bir şort qoymadan həyata keçirilir. Ancaq yəni də marginallaşmış və bütün dayaqlarını tam itirmiş dərnek tipli qruplaşma bu görüşlərdən imtina etdi. İmtina edib, indi özü bilər. Hər halda uduzan biz olmayacağıq. Azərbaycanın yeni siyasi konfiqurasiyası formalaşır".

Prezident İlham Əliyevin müharibə ərəfəsində Azərbaycanın siyasi sferasında milli həmrəyliyə nail olmaları öz töhfəsini verdi. Heç kimə sirs deyil ki, marginal siyasi qruplar yəni də öz dəridə fəaliyyətinin davam etdirməyə cəhd göstərirlər. Onların cəmiyyətdə heç bir sosial bazası olmadığı üçün iflas məhkumdurlar.

İlham Əliyevin 2020-ci və 2024-cü illərdə parlamentarilər qarşısında etdiyi çıxışlar Azərbaycanın siyasi kursunda və inkişafında müəyyən dəyişiklikləri əks etdirir. Bu çıxışların müqayisəli təhlili, Azərbaycanın daxili və xarici siyasətində qlobal və regional prioritetlərdə baş verən dəyişiklikləri, ölkənin iqtisadi durumunu, sosial problemləri və beynəlxalq münasibətlərdə tutduğu mövqeyi daha aydın şəkildə göstərir.

2020-ci il çıxışında ərazi bütövlüyümüzün qorunmasına yönəlik tədbirlər iri planda keçir. Prezident İlham Əliyev çıxışında həmçinin Azərbaycan Ordusunun gücünü və bu bölgədəki geosiyasi tarazlığa necə təsir etdiyini də vurğulayır.

2024-cü il çıxışında isə artıq post-müharibə dövrü ilə bağlı məsələlərə diqqət daha çox yönəlib. Prezident İlham Əliyev bu çıxışında 2020-ci ildə əldə olunan qələbənin nəticələrinin reallaşmasından, xüsusilə azad edilmiş ərazilərdə gedən bərpa və yenidənqurma işlərinin davam etdirilməsindən danışıq. Dövlət başçısı bu işlərin təkə infrastruktur və sosial məsələlərlə məhdudlaşmadığını, həm də Qarabağda iqtisadi inkişaf və dayanıqlı yaşayışın təmin olunmasının vacibliyini vurğulayır.

Burada diqqətçəkən əsas məqam odandır ki, 2024-cü ildə Prezident İlham Əliyev Qarabağın bərpasını artıq uzunmüddətli bir dövlət strategiyası kimi təqdim edir. Burada təkə hərbi və iqtisadi güc deyil, həm də Azərbaycanın beynəlxalq arenada daha aktiv rol alması, regionda aparıcı bir dövlət kimi mövqeyinin güclənməsi məsələləri vurğulanır.

İqtisadiyyat və sosial məsələlər

2020-ci ildə iqtisadi inkişaf məsələləri xüsusilə pandemiya ilə bağlı

çətinliklərin fonunda müzakirə olunurdu. Pandemiyanın qlobal miqyasda yaratdığı iqtisadi problemlər Azərbaycan iqtisadiyyatına da təsir etmişdi. İlham Əliyev çıxışında hökumətin bu çətinliklərlə necə mübarizə apardığını və əhalinin sosial rifahını qorumaq üçün gördüyü tədbirləri qeyd etmişdir.

Bununla yanaşı, qeyri-neft sektorunun inkişafı və iqtisadiyyatın diversifikasiyası məsələlərinə diqqət yetirmişdir. Vəzifə ömrü bir - hərbi gələcümizə artırılması və biz bunu edirik. İkinci Qarabağ müharibəsindən keçən dövr ərzində öz hərbi gücümüzü böyük dərəcədə artırmışıq, yeni silahlı birləşmələr yaradıldı, xüsusi təyinatlı qüvvələrin sayı tərkibi bir neçə dəfə artıb. Yeni xüsusi təyinatlı qüvvələr, Komando qüvvələri yaradıldı və onların da sayı tərkibi ilə artır və artacaq. Digər xüsusi təyinatlı silahlı birləşmələr yaradılmışdır və gələcəkdə təlim işləri aparılır. Ordumuzun döyüş qabiliyyəti artır, texnika ilə təchizat lazımı səviyyədə təmin edilir və təmin ediləcəkdir. Ermənistan və onun ərazisində duran istənilən ölkə bilməlidir ki, bizimlə şantaj və ultimatum dili ilə danışmaq mümkün olmayacaq. İstənilən cavabı verməyə hazırıq, buna qadirik və hər zaman buna hazır olmalıyıq".

2024-cü il çıxışında iqtisadiyyat mövzusu artıq yeni mərhələdə müzakirə olunur. İlham Əliyev Azərbaycanın iqtisadiyyatının pandemiya sonrası bərpa olunduğunu və sabit inkişaf yoluna qədəm qoyduğunu bildirir. Bu dəfə diqqət daha çox strateji layihələrə, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafına və innovativ texnologiyaların tətbiqinə yönəlməmişdir.

Dövlət başçısı həmçinin sosial məsələlərə də toxunmuşdur. Bu dövrdə sosial rifahın artırılması, əhalinin maddi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və təhsil, səhiyyə kimi sahələrdə aparılan islahatlar xüsusi diqqət mərkəzində olmuşdur. Ölkənin sosial siyasətinin əhalinin real tələbatlarına uyğunlaşdırılması və regional fərqlərin aradan qaldırılması məsələləri də bu çıxışda əhəmiyyətli yer tutmuşdur.

Xarici siyasət və beynəlxalq münasibətlər

2020-ci ildə Prezident İlham Əliyevin çıxışında xarici siyasət, xüsusilə Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı beynəlxalq reaksiyalar və Azərbaycanın bu münaqişədə göstərdiyi mövqeyin qlobal səviyyədə dəstəklənməsi əsas mövzulardan biri idi. Dövlət başçısı Azərbaycanın müstəqil xarici siyasətinin və hərbi doktrinasının möhkəmlənməsinin bölgədə siyasi tarazlığın qorunmasına töhfəsindən danışıq, xüsusilə Ermənistanın təxribatlarına

Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il və 2024-cü il Milli Məclisdəki çıxışları Azərbaycan üçün vacib olan dövrlərdə, fərqli tarixi şərtlərdə alındı. Prezidentin 2020-ci ildə parlamentdə çıxışı ərazi bütövlüyümüzün təmin olunması, münaqişənin həllinə yönəlik fəaliyyətlərlə bağlı məsələləri əhatə edirdi. 2024-cü ildə çıxışı artıq bu qələbənin nəticələrinin inkişafı, iqtisadi və sosial islahatların daha geniş miqyasda həyata keçirilməsi və ölkənin beynəlxalq aləmdə güclənən mövqeyinə yönəlməmişdir. Hər iki çıxış Azərbaycanın qarşısında duran yeni çağırışları əks etdirməklə yanaşı, ölkənin inkişaf yolunu və strateji hədəflərini ortaya qoyur.

Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin Təbii Ehtiyatlar, Energetika və ekologiya komitəsinin sədri